

Förbättrade möjligheter för stöd inom Norden

Samordnad utveckling av praktiska
förutsättningar för stöd mellan de nordiska
länderna vid kriser och allvarliga händelser i
fredstid

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
1. Inledning	5
1.1 Beskrivning av uppdraget	5
1.2 Hagasamarbetet	5
1.3 Utgångspunkter	6
1.3.1 Den nordiska solidaritetsförklaringen	6
1.3.2 EU:s riktlinjer för värdlandsstöd.....	6
1.3.3 Kopplingar till EU:s civilskyddssamarbete	7
1.3.4 Befintliga nordiska samarbeten och utvecklingsprojekt	7
1.3.5 Cross Border-projektet.....	8
1.4 Arbetets genomförande	8
1.5 Avgränsningar.....	9
1.6 Läsanvisning	9
2. Bakgrund	11
2.1 Hot, risker och sårbarheter i Norden	11
2.2 System för begäran om stöd och pågående nationellt arbete med värdlandsstöd.....	11
2.2.1 Sverige.....	11
2.2.2 Danmark	13
2.2.3 Island	14
2.2.4 Norge.....	15
2.2.5 Finland.....	16
3. Förslag till utveckling av praktiska förutsättningar för stöd inom Norden	18
3.1 Förberedande planering.....	18
3.1.1 Nordisk expertgrupp för värdlandsstöd.....	18
3.1.2 Samordnad utveckling av HNS-funktioner	18
3.1.3 HNS-aspekter av övningar.....	20
3.1.4 Samverkan kring risk- och förmågebedömning	21
3.2 Koordinering	22
3.2.1 Fördjupat samarbete mellan nordiska tjänstemän i beredskap	22
3.2.2 Samarbete kring lägesbilder	23
3.3 Logistik	24
3.3.1 Samordning av kartläggningar av Point of Entry	24
3.3.2 Utveckling av sambandsfrågor/kommunikation	25
3.4 Rättsliga och finansiella frågor	26
3.4.1 Översyn av ramverk för samhällsskydd och beredskap	26
Bilaga 1: Nationella och internationella erfarenheter	28

Bilaga 2: Nordiska samarbetsprojekt och avtal med inriktning på beredskap	30
Nordred	30
NordBER.....	30
Nordhels och Svalbardgruppen	31
Avtal inom det maritima området	31
Nordiskt avtal i samband med radiologiska olyckor	31
Samverkan mellan polismyndigheterna.....	32
Samverkan mellan de nordiska försvarsmakterna	33
Nordisk trafiksamverkan inom krisberedskapen	33
Nordiskt nationellt CERT-kommunikationsnätverk	34
Norskt-svenskt vädersamarbete	34
Nordisk nätverksgrupp för geografisk information i krishantering	35
Gränsräddningsråd.....	35

Sammanfattning

Inom ramen för det nordiska Haga-samarbetet har ansvariga ministrar lyft möjligheterna till samordnad utveckling av ländernas förmåga att ge och ta emot internationellt stöd. MSB har fått i uppdrag att analysera och redovisa hur de praktiska förutsättningarna för stöd mellan de nordiska staterna vid kriser och allvarliga händelser i fredstid kan utvecklas, på grundval av den nordiska solidaritetsförklaringen och nationella åtgärder till följd av europeiska riktlinjer för värdlandsstöd, *Host Nation Support* (HNS).

Denna rapport föreslår ett antal områden att samverka kring för att stärka förmågan till ömsesidigt stöd i Norden. Områden där samverkan redan pågår uppmärksammas också. Förslagen utgår från pågående och planerat utvecklingsarbete kring ländernas nationella förmågor att ta emot internationellt stöd. De har tagits fram i samarbete mellan de nordiska myndigheterna, eller motsvarande, som har övergripande nationellt ansvar för samhällsskydd och beredskap.

I rapporten förslås att det bildas en nordisk expertgrupp för värdlandsstöd på myndighetsnivå, för utbyte av erfarenheter och stärkt samordning mellan länderna. Ytterligare ett förslag är att samordna utvecklingen av funktioner för värdlandsstöd i respektive land, bl.a. genom samarbete kring viss utbildning. Att i större omfattning integrera värdlandsstöd och den nordiska förmågan att ge och ta emot stöd i övningar lyfts också som en viktig åtgärd, liksom att tillvarata erfarenheterna från övningsverksamheten.

Andra åtgärder som rapporten pekar på är att fördjupa samarbetet och skapa nätverk mellan vakthavande-/TiB-funktioner vid de nordiska myndigheterna med ansvar för samhällsskydd och beredskap. Tillsammans med en vidareutveckling av samarbetet kring samlade lägesbilder bedöms detta kunna öka möjligheterna till ett snabbt och behovsstyrt stöd mellan länderna. En möjlig åtgärd inom logistik är att samordna kartläggningar av s.k. *Points of Entry*. När det gäller rättsliga frågor föreslår rapporten en fortsatt diskussion kring behov och utformning av ett breddat avtalsunderlag för det bredare samhällsskydd- och beredskapsområdet, för att säkerställa att detta täcker relevanta situationer.

Rapporten uppmärksammar också pågående arbete med att förbättra förutsättningarna för gränsöverskridande kommunikation. Den identifierar även möjligheten att på sikt använda det nordiska samarbetet inom riskanalys och framtidsanalys som utgångspunkt för diskussioner kring situationer som kan föranleda behov av internationellt stöd.

1. Inledning

1.1 Beskrivning av uppdraget

Regeringen beslutade den 10 oktober 2013 att uppdra åt MSB att analysera och redovisa hur de praktiska förutsättningarna för stöd mellan de nordiska staterna vid kriser och allvarliga händelser i fredstid kan utvecklas på grundval av den nordiska solidaritetsförklaringen och nationella åtgärder till följd av europeiska riktlinjer för värdlandsstöd.¹ Redovisade förslag ska enligt uppdraget rymmas inom befintliga ansvarsförhållanden och ekonomiska ramar. Behovet av förberedande planering, koordinering och logistik samt rättsliga och finansiella frågor ska belysas. Arbetet ska även ta sin utgångspunkt i nationella och internationella erfarenheter och en sammanställning av befintliga samarbeten och utvecklingsprojekt ska ligga till grund för arbetet. Redovisningen ska kunna användas som underlag för fortsatta överläggningar om utveckling av det nordiska samarbetet inom samhällsskydd och beredskap vid ett planerat ministermöte inom Haga-samarbetet i maj 2014.

1.2 Hagasamarbetet

Den 27 april 2009 enades de nordiska länderna om en deklARATION rörande samhällsskydd och beredskap, den så kallade HagadeklARATIONEN. I juni 2013 uttalade länderna i Haga II-deklARATIONEN att samarbetet bör fördjupas ytterligare. Till Haga II-deklARATIONEN finns en strategisk utvecklingsplan som konkretiserar deklARATIONEN och som utgör en mer långsiktig inriktning för det fortsatta arbetet.² Föreliggande uppdrag till MSB motsvarar ett av de två utvecklingsområden som den strategiska utvecklingsplanen identifierar.

Det andra utvecklingsområdet som den strategiska utvecklingsplanen lyfter fram är genomförandet av en nordisk samverkansanalys. Denna ska tydliggöra vad som krävs i det fortsatta arbetet med att stärka det nordiska samarbetet inom samhällsskydd och beredskap. Analysen ska resultera i ett planeringssystem för nordiskt beredskapssamarbete samt en konkret och målinriktad handlingsplan för fortsatt utveckling. Norska Direktoratet for samfunns-sikkerhet og beredskap, DSB, har lett arbetet med den nordiska samverkansanalysen.³

---

¹ Uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap om stöd mellan de nordiska staterna vid kriser och allvarliga händelser i fredstid, Fö2013/1826/SSK, 2013-10-10

² Strategisk utvecklingsplan för det nordiska samarbetet avseende samhällssäkerhet och beredskap, Haga II, 2013-2015

³ Nordisk samarbeidsanalyse innen samfunnssikkerhet og beredskap. Fase én i den strategiske utviklingsplanen – Haga II, DSB

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

1.3 Utgångspunkter

1.3.1 Den nordiska solidaritetsförklaringen

I den nordiska solidaritetsförklaringen har möjligheten till ömsesidig hjälp i händelse av att en nordisk stat drabbas av en katastrof tillkännagivits. Solidaritetsförklaringen från april 2011 identifierade ett antal potentiella risker, bland annat naturkatastrofer, katastrofer orsakade av människor, IT-angrepp och terroristangrepp. Om ett nordiskt land skulle drabbas av någon av dessa händelser har övriga länder utlovat att, på begäran av landet ifråga, bistå med relevanta medel.⁴

I samband med att en större händelse drabbar ett av de nordiska länderna och de måste be om internationell hjälp är det sannolikt att man först och främst kommer vända sig till de nordiska grannarna. Mot bakgrund av de många likheterna mellan länderna och den geografiska närheten, är det både praktiskt och effektivt att säkerställa ett gott samarbete över de nordiska gränserna vid krisituationer, och inför dessa situationer förbereda vägen för snabb gränsöverskridande hantering.

1.3.2 EU:s riktlinjer för värdlandsstöd

Samtliga nordiska länder arbetar för att utveckla sin nationella förmåga att ta emot internationellt stöd. För samtliga länder är det naturligt att utgå från de internationella riktlinjer som finns på området. Sedan 2012 finns icke-bindande riktlinjer för så kallat värdlandsstöd som har tagits fram inom ramen för EU:s civilskyddssamarbete. Eftersom samtliga nordiska länder deltar i EU:s civilskyddsmekanism är riktlinjerna något för alla att förhålla sig till, och en grund för den nationella utvecklingen av förmågan att ta emot internationellt stöd. Därmed blir de också en naturlig utgångspunkt för det nordiska samarbetet.

Riktlinjerna beskriver värdlandsstöd/*Host Nation Support* (HNS) på följande sätt: *“all actions undertaken in the preparedness phase and the disaster response management by a Participating State, receiving or sending assistance, or the Commission, in order to remove as much as possible any foreseeable obstacle to international assistance so as to ensure that disaster response operations proceed smoothly. It also includes the support that Participating States can provide to facilitate international assistance transiting through their territory by land, sea or air.”*⁵

---

⁴ Nordiskt utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete inklusive krisberedskap, Regeringens skrivelse 2012/13:112, s 6

⁵ *EU Host Nation Support Guidelines, Brussels, 1.6.2012, SWD(2012) 169 final*

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

I korthet ger EU:s riktlinjer vägledning för hur ett land, som givare och mottagare, eller som transitland, kan förbereda sig för en situation när internationell hjälp behövs. Riktlinjerna behandlar olika områden som kan behöva ses över och i förväg anpassas så att eventuella hinder undanröjs. De frågor som tas upp är förberedande planering, koordinering, logistik och transporter, samt rättsliga och finansiella frågor inklusive skadestandsfrågor, liksom mediehantering och säkerhet.

EU:s riktlinjer föreslår också hur inkommande internationellt stöd bör hanteras i den operativa fasen. För att underlätta arbetet med värdlandsstöd på nationell nivå finns ett antal bilagor till riktlinjerna. Dessa inkluderar en checklista för åtgärder för värdlandet, landet som kommer med hjälpen, EU-kommissionen och det eventuella transitlandet. Det finns även ett antal formulär som kan användas för att t.ex. specificera vilken typ av hjälp man behöver och under vilka villkor, samt en ordlista.

1.3.3 Kopplingar till EU:s civilskyddssamarbete

Samtliga nordiska länder deltar i EU:s civilskyddssamarbete. Det nordiska samarbetet kring praktiska förutsättningar för stöd mellan länderna bör utformas så att det förstärker det europeiska civilskyddssamarbetet. Det nordiska samarbetet bör samtidigt utnyttja de nya förutsättningar och möjligheter, inklusive finansiella sådana, som implementeringen av den nya lagstiftningen på civilskyddsområdet har skapat.

1.3.4 Befintliga nordiska samarbeten och utvecklingsprojekt

Mellan de nordiska myndigheter och ministerier som varit närmast berörda av detta uppdrag finns idag pågående projekt och andra samarbeten som direkt eller indirekt kopplar an till de rekommendationer som finns med i EU:s riktlinjer för värdlandsstöd. Utvecklingen inom dessa projekt har varit viktiga ingångsvärden för förslagen i rapporten.

I den nordiska samverkansanalysen görs en genomgång av de samarbetsområden som identifierades i samband med Haga I-deklarationen. Detta uppdrag beaktar också befintliga nordiska samarbeten och utvecklingsprojekt inom det bredare området samhällsskydd och beredskap. En sammanställning av några av de samarbeten som är av relevans för frågor kring värdlandsstöd finns i bilaga 2. Denna sammanställning omfattar emellertid inte allt det breda nordiska samarbete som finns inom området. De nordiska länderna har också avtal med andra grannländer som kan påverka utvecklingen av förmågan att ta emot internationellt stöd.

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

På central nivå har många myndigheter samarbete och dialog med sina nordiska motsvarigheter också kring beredskapsfrågor. Det finns en lång rad avtal inom olika områden som syftar till att förtydliga och lägga fast ramar för nordiskt samarbete inom krisberedskapsområdet, ibland med Nordred-samarbetet som förebild. Vid en allvarlig händelse i ett av de nordiska länderna finns det avtal och utarbetade rutiner och kanaler för att hantera den uppkomna situationen med gemensamma ansträngningar.

Det nordiska samarbetet utgör idag en integrerad del av det vardagliga arbetet i många gränsregioner. Inom räddningstjänstområdet fungerar Nordred som ett övergripande regelverk, som underlättar och ramar in det gränsöverskridande samarbetet.

1.3.5 Cross Border-projektet

Under 2010-2012 pågick det EU-finansierade projektet *Enhanced cross-border operational cooperation for civil protection in Northern Europe*, med deltagande från en rad aktörer i Sverige, Norge, Danmark och Finland. Projektets syfte var att hitta verktyg för att underlätta gränsöverskridande samarbete och samverkan i Norden inom området samhällsskydd och beredskap. Frågan om värdlandsstöd var en del av det övergripande projektet, och i arbetet med detta uppdrag har, i enlighet med inriktningen från den strategiska utvecklingsplanen inom Haga II, hänsyn tagits till de underlag och resultat som togs fram i projektet och som fortsatt är relevanta.⁶ Några av de förslag som presenteras i föreliggande rapport bygger på de slutsatser som togs fram i projektet. Slutsatserna från Cross Border-projektet i allmänhet är också av relevans för den fortsatta utvecklingen av nordiskt samarbete kring förmågan att ta emot internationellt stöd.

1.4 Arbetets genomförande

Arbetet har letts av MSB och genomförts i samverkan med närmast berörda myndigheter i övriga nordiska stater. Den nordiska arbetsgruppen har bestått av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, Direktoratet för Samfunnsikkerhet og beredskap, DSB, i Norge, Beredskapsstyrelsen i Danmark och inrikesministeriet i Finland. National Commissioner of the Icelandic Police har även bidragit till arbetet.

Den nordiska arbetsgruppen analyserade inledningsvis det utvecklingsarbete som varje land hittills genomfört för att stärka förmågan att ta emot internationellt stöd och vilka åtgärder som är planerade för att vidareutveckla

---

⁶ Slutredovisningen från projektet finns på MSB:s hemsida, www.msb.se – *Final Technical Implementation Report – Enhanced cross-border operational cooperation for civil protection in Northern Europe*

Datum
2014-04-15

Diariennr
2014-4934

de nationella strukturerna för att ta emot sådant stöd. En kort sammanfattning av detta återfinns i nästa kapitel (avsnitt 2.2). Denna samlade bild visade var länderna står och vad de har gemensamt. Därigenom kunde samarbetsområden för att skapa praktiska förutsättningar för stöd mellan de nordiska länderna vid allvarliga händelser och kriser identifieras och vidareutvecklas.

Koordinering har skett mellan föreliggande uppdrag och den nordiska samverkansanalys, som DSB leder. I vissa fall har frågor hänvisats till den nordiska samverkansanalysen, t.ex. frågan om utveckling av en gemensam nordisk modul. När det gäller frågor med tydlig koppling till värdlandsstöd som berör båda uppdragen har avstämningar skett mellan DSB och MSB.

Uppdraget ska redovisas efter samråd med berörda nationella myndigheter i Sverige. Därför presenterade MSB uppdraget och förslagen vid en samrådsworkshop i mars 2014, dit närmast berörda centrala myndigheter och länsstyrelser bjudits in för att ge synpunkter på arbetet. Representanter för tretton externa aktörer deltog i workshopen och bidrog med information om sina samarbeten samt erfarenheter av nordiskt samarbete och utvecklingen av den svenska förmågan att ta emot internationellt stöd.

1.5 Avgränsningar

Denna rapport tar sin utgångspunkt i hur de nordiska länderna arbetar med att stärka sina respektive nationella förmågor till att ta emot internationellt stöd, liksom frågan om värdlandsstöd och EU:s riktlinjer för detta. I enlighet med uppdraget att leverera beslutsunderlag till de nordiska ministrarna ansvariga för krisberedskap, har arbetet fokuserats på åtgärder som involverar myndigheterna med övergripande ansvar för krisberedskapsfrågor i de nordiska länderna.

Förslagen ska stärka varje lands nationella förmåga att ta emot internationellt stöd generellt och specifikt förbättra möjligheterna för de nordiska länderna att kunna ge och ta emot stöd sinsemellan. Händelser som föranleder behov av värdlandsstöd av den typ som avses i EU:s riktlinjer inträffar mycket sällan i den nordiska kontexten. En viktig faktor när förmåga kopplad till värdlandsstöd utvecklas, såväl nationellt som i en nordisk kontext, är därmed att utgå från och bygga vidare på funktioner och förmågor som används vid händelser i respektive lands nationella krishanteringssystem. Förslagen måste dessutom genomföras i nära samverkan med andra berörda aktörer.

1.6 Läsanvisning

Detta inledande kapitel beskriver kontexten och lägger fast sammanhang och utgångspunkter för uppdraget och dess genomförande. I nästa kapitel finns en kort beskrivning av de risker och sårbarheter som de nordiska länderna delar.

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

Där har också respektive land beskrivit dels hur man arbetar vid allvarliga händelser och kriser, dels hur man har och kommer att arbeta med förmågan att ta emot internationellt stöd framöver. I det tredje kapitlet föreslås en rad områden där samarbete kan bidra till att ge ökade förutsättningar för de nordiska länderna att ge och ta emot hjälp. Några av dessa områden är tämligen nya, medan andra lyfter fram pågående samverkan och kopplar den till utvecklingen av praktiska förutsättningar stöd mellan de nordiska länderna.

I bilaga 1 redogörs kortfattat för erfarenheter, från övningar och skarpa händelser, kopplade till de nordiska ländernas förmåga att ta emot internationellt stöd. I bilaga 2 redovisas ett urval av övriga relevanta pågående nordiska samarbeten på krisberedskapsområdet.

2. Bakgrund

2.1 Hot, risker och sårbarheter i Norden

Det finns många likheter mellan de nordiska länderna när det gäller de hot, risker och sårbarheter som ligger till grund för ländernas arbete med samhällsskydd och beredskap. Det är av den anledningen, utöver den geografiska närheten, naturligt för de nordiska länderna att hjälpa varandra vid allvarliga händelser. Hot, risker och sårbarheter är dessutom ofta gränsöverskridande och kriser och allvarliga händelser kan därmed drabba flera av länderna samtidigt.

Naturhändelser som översvämningar, skogsbränder och extrema vädersituationer, samt pandemier, utbrott av zoonoser och epizootier, större olyckor i transportsystemet, kärnkraftsolyckor, terrorism och IT-relaterade attacker är händelser som kan drabba de nordiska länderna individuellt och som även kan få gränsöverskridande konsekvenser. Ytterligare risker och hot som de nordiska länderna har identifierat och har gemensamt inkluderar t.ex. förorenade dricksvattentäkter, störningar i försörjning av el, drivmedel, livsmedel, elektronisk kommunikation, föroreningsolyckor till sjöss, fartygsolyckor, rymdväderrelaterade händelser som t.ex. solstormar, social oro med våldsinslag och skolskjutningar.

2.2 System för begäran om stöd och pågående nationellt arbete med värdlandsstöd

2.2.1 Sverige

Hantering av allvarliga händelser och kriser

Ansvarsprincipen innebär att det ansvar som respektive aktör har i vardagen även gäller vid stora händelser och fredstida kriser. Innan Sverige hamnar i ett läge där värdlandsstöd blir aktuellt, ska samhällets samlade resurser ha använts enligt givna roller och ansvar och i samverkan. Genom arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser och kommunala handlingsplaner ska den lokala beredskapen anpassas till identifierade risker. Kommunerna har geografiskt områdesansvar och ska stötta samordning och samverkan i planering och hantering av händelser. Kommunerna är även ansvariga för räddningstjänst på kommunal nivå.

På regional nivå ska länsstyrelsen vara en sammanhållande länk mellan kommuner och nationella myndigheter. Länsstyrelsen har geografiskt områdesansvar på regional nivå och kan på regeringens uppdrag prioritera och fördela inkommande nationella och internationella förstärkningsresurser. Länsstyrelsen kan därför, eventuellt med stöd av t.ex. MSB, inventera

Datum
2014-04-15

Diariennr
2014-4934

existerande resurser regionalt och eventuellt i angränsande län. Centrala myndigheter stödjer inom sitt ansvarsområde och kan ha olika typer av förstärkningsresurser, exempelvis högspecialiserade resurser som bara finns på nationell nivå. De statliga myndigheter som har ansvar för statlig räddningstjänst har också möjligheten att begära resurser när kriterierna för räddningstjänst är uppfyllda.

MSB har i uppdrag att stödja samordning och att skapa förutsättningar för att samhällets samlade resurser används effektivt. Skulle inte de nationella resurserna räcka till och stöd ska begäras via t.ex. EU:s *Emergency Response Coordination Center*, ERCC, har MSB uppgiften, som nationell kontaktpunkt, att efter avstämning med Regeringskansliet kontakta ERCC. Det är också möjligt för MSB att stödja den berörda länsstyrelsen i urval och mottagande av efterfrågat stöd.

Det är viktigt att samtliga aktörer är beredda att agera med samtidighet, exempelvis vid förvarningar. Det är vidare viktigt att samverka bedrivs mellan alla nivåer och ansvarsområden för att effektivt kunna hantera händelser, exempelvis genom att dela sina resurslägesbilder och kunna formulera behov av stöd.

Pågående utvecklingsarbete

I Sverige fick frågan om att hantera inkommande internationell hjälp särskild uppmärksamhet under 2012 då en statlig offentlig utredning av förutsättningarna för Sverige att ta emot internationellt stöd presenterades.⁷ Utredningen använde bl.a. EU:s riktlinjer som grund för rekommendationerna kring vidare åtgärder. Den konstaterade att det finns få reella hinder för att ta emot sådant stöd. Däremot behöver berörda aktörer öka sin kunskap om det svenska krisberedskapssystemet och de rättsliga förutsättningarna.

Utredningen konstaterade också att ett flertal sektorer och organisationer har kanaler för att efterfråga internationellt stöd om det skulle uppstå en situation när alla svenska resurser är uttömda. Det ligger i linje med ansvarsprincipen att varje aktör har ett ansvar för att förbereda sig för en allvarlig händelse där de egna resurserna inte räcker till. De flesta berörda aktörer gör detta genom att t.ex. se över sina bi- och multilaterala samarbeten och genom att delta i övningar och utbildningar. Länsstyrelserna ska under 2014, i samband med uppföljning av arbetet med risk- och sårbarhetsanalyserna, beskriva hur frågor rörande förmågan att ta emot internationellt stöd vid kriser och allvarliga händelser i fredstid har beaktats inom länen.

---

⁷ Sveriges möjligheter att ta emot internationellt stöd vid kriser och allvarliga händelser i fredstid, betänkande av Utredningen om internationellt stöd vid kriser, SOU 2012:29.

Datum	Diariernr
2014-04-15	2014-4934

I den proposition som bl.a. redovisar krisberedskapens utveckling som den svenska regeringen presenterade i mars 2014 återknyter regeringen till den statliga offentliga utredningen och slår fast att det är en uppgift för MSB att stödja berörda aktörer i utvecklingen av Sveriges förmåga att ta emot internationellt stöd.⁸ Detta syns bl.a. i MSB:s regleringsbrev för 2014, där MSB åläggs att analysera och redovisa resultaten och effekterna av arbetet med att utveckla Sveriges förmåga att ta emot internationellt stöd.

Mot bakgrund av denna övergripande uppgift arbetar MSB närmast med att ta fram en vägledning till svenska myndigheter, länsstyrelser och övriga kring vad som behöver förberedas inför och lösas vid mottagande av internationellt stöd. Grundprincipen är att strukturer, ansvar och roller inte ska förändras vid tillfällen då Sverige efterfrågar internationell hjälp. Därför inleds vägledningen med en beskrivning av det svenska krishanteringssystemet och vilket ansvar som vilar på olika aktörer. Vägledningen kommer även förklara begrepp och definitioner i ett svenskt perspektiv. Vissa kompletterande åtgärder behövs samtidigt för att underlätta samordning och nyttjande av just utländska resurser. En satsning för att höja kompetensen hos främst kommuner och länsstyrelser om mottagande av internationell hjälp ska därför genomföras och MSB ska, i samverkan med övriga berörda, utveckla förmågan att stödja kommuner och övriga ansvariga aktörer vid mottagande av internationell hjälp.

2.2.2 Danmark

Hantering av allvarliga händelser och kriser

Det danska krisberedskapssystemet bygger på att kommunbestyrelsen på lokal nivå har ansvar för att kunna hantera en händelse. Stöd kan i första hand lämnas av grannkommuner. Även den statliga räddningstjänstberedskapen, Beredskapsstyrelsen, kan med sina sex statliga beredskapscenter och genom sin regionala geografiska täckning stödja den kommunala insatsledaren vid t.ex. väldigt personalkrävande insatser och/eller insatser där det finns behov av särskild materiel.

Vid större händelser upprättas en lokal beredskapsstab (LBS) för resursplanering och hantering. Beredskapsstyrelsen (BRS) deltar även här med statliga resursbidrag genom sina regionala beredskapscenter. Vid ytterligare behov kan resurser flyttas mellan de sex regionala geografiska ansvarsområdena. I normala fall konsulteras den nationella nivån vid Beredskapsstyrelsen centralt. Om fler än en lokal beredskapsstab samlas kommer vanligtvis den nationella operativa staben (NOST) att aktiveras. Här kan resursbrist adresseras av alla berörda sektorsmyndigheter. Om resurserna inte

---

⁸ Lag om sprängämnesprekursorer och redovisning av krisberedskapens utveckling, Regeringens proposition 2013/14:144

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

räcker till ska internationell hjälp övervägas. Beredskapsstyrelsen centralt är nationell kontaktpunkt för ERCC.

I NOST skapas de nationella lägesbilderna. Här kan BRS, som sektorsmyndighet, bedöma situationen och starta en begäran av internationell hjälp. Som stöd för det praktiska genomförandet av HNS etableras följande funktioner i HNS-organisationen:

- Sambandspersoner till varje utländsk hjälpenhet
- *Reception center* vid varje hamn/gränspassage
- Koordineringsstöd till den lokala beredskapsstaben/staberna, OSOCC-funktion (*On-Site Operations Coordination Center*),
- HNS-cell (myndighetskoordinering i BRS lägesbildscenter/NOST).

BRS ska säkerställa att det finns personal för koordinering på samtliga nivåer och hos de internationella hjälpenheterna. Sambandspersonalen kommer från det närmsta beredskapscenter som inte har aktiverats i händelsen. Personal till central och regional koordinering kommer från de operativa kontoren i BRS huvudkvarter. Det är således möjligt att det är samma personal på BRS som hanterar uppgifterna när Danmark ger internationellt stöd som också säkerställer att HNS fungerar när Danmark själv ska motta hjälp.

Pågående utvecklingsarbete

Det finns *Standard Operating Procedures* (SOP) för central, lokal och regional nivå. HNS beskrivs i de danska riktlinjerna för insatsledning, riktade till kommunerna. HNS-beredskap beskrivs som en specialberedskap i "assistansbestämmelserna" riktade mot den statliga beredskapen. Därutöver har en operativ vägledning för sambandspersoner och stabspersoner i HNS-organisationen utarbetats.

Testerna av HNS vid övningar kommer att fortsätta. BRS planerar även att stärka HNS-beredskapen vid de sex regionala beredskapscentren.

2.2.3 Island

Hantering av allvarliga händelser och kriser

Ansvarig myndighet, *Civil Protection and Emergency Management of the National Commissioner of the Icelandic Police* (DCPEM/NCIP), har ännu ingen komplett struktur för HNS. Om en situation som kräver internationellt stöd skulle uppstå ska den hanteras utifrån den isländska *Civil Protection Act nr. 82/2008*. Av denna framgår att NCIP ansvarar för civilskyddsfrågor under inrikesministeriet och deltar i internationell samverkan med andra myndigheter inom området.

Pågående utvecklingsarbete

För närvarande arbetar DCPEM, isländska Röda Korset och juridisk expertis i ett EU-projekt kring HNS-riktlinjer, tillsammans med Finland, Irland, Polen

Datum	Diariernr
2014-04-15	2014-4934

och Lettland. Projektet syftar till att hitta och analysera olika typer av rättsliga hinder för Island att ta emot internationellt stöd. Därefter beslutar det isländska parlamentet om eventuella lagändringar för att undanröja identifierade hinder. Därefter kan DCPEM arbeta med HNS-riktlinjer.

2.2.4 Norge

Hantering av allvarliga händelser och kriser

Norsk krishantering baseras på ett antal huvudprinciper som även gäller vid händelser när det uppstår behov av att begära om stöd från utlandet. Principerna är ansvarsprincipen, likhetsprincipen, närhetsprincipen och samverkansprincipen som slår fast att myndigheter och verksamheter har ett eget ansvar för att säkerställa bästa möjliga samverkan med relevanta aktörer och verksamheter i arbetet med förebyggande, beredskap och krishantering.

Kommunerna har ett grundläggande och generellt ansvar för invånarnas trygghet och säkerhet inom sitt geografiska område och utgör därmed det lokala fundamentet i den nationella beredskapen. En viktig förutsättning för att stärka samfundssäkerheten är att man har översikt över risker och sårbarheter i den enskilda kommunen. Därför har kommunerna sedan 2010 en kommunal beredskapsplikt som baseras på en sektorsövergripande risk- och sårbarhetsanalys. På regional nivå ska Fylkesmannen bidra till att genomföra den nationella politiken inom samfundssäkerhet och beredskap, och är därmed DSB:s viktigaste medspelare för att ta tillvara detta arbete. Det är Fylkesmannens uppgift att planera, koordinera och genomföra uppgifter inom samfundssäkerhet och beredskap regionalt och inför kommunerna. Om en kris skulle uppstå ska Fylkesmannen vid behov samordna den regionala krishanteringen.

Den centrala krishanteringsstrukturen baseras på att det enskilda statsrådet är konstitutionellt och parlamentariskt ansvarig för sitt eget sakområde. Eftersom allvarliga kriser ofta berör flera sektorer och flera statsråds ansvarsområden, finns en egen administrativ struktur för sådana händelser. Denna struktur bygger på tre delar: ett utpekat ledande departement, kriskoordinerings genom regeringens krisråd, samt stödfunktionen Krisstödenheten (KSE).

Den högsta operativa samordningen och ledningen av räddningstjänsten utförs av Hovedredningssentralen (HRS) som finns i på två ställen, i söder och i norr. Det finns 28 lokala räddningscentraler (LRS) med varsitt geografiskt ansvarsområde, identiskt med ett polisdistrikt eller Svalbard. Det vanliga är att räddningsaktioner leds av polisdistriktets operationscentral och operativa stab. I en situation när hanteringen av en händelse kräver andra typer eller fler resurser än Norge har tillgängliga, kan det bli aktuellt att be om internationellt stöd. Det är den myndighet som ansvarar för hanteringen av händelsen som bedömer behovet av bistånd och genom vilka kanaler det är lämpligt att sända begäran. Det är också den begärande myndighetens ansvar att förvalta den

Datum
2014-04-15

Diariennr
2014-4934

begärda resursen på ett effektivt och säkert sätt i samverkan med andra berörda myndigheter och operativa aktörer. Flera sektorer i Norge har väletablerade sektorsspecifika kanaler för att be om stöd från utlandet. Vid händelser som involverar räddningstjänsterna kan HRS eller LRS vid behov be om stöd direkt från andra länders räddningscentraler via gällande avtal. DSB kan genom sin funktion som internationell kontaktpunkt fungera som stöd i processen kring begäran genom kanaler som ERCC, EADRCC⁹ eller OCHA¹⁰.

Pågående utvecklingsarbete

DSB, arbetar med värdlandsstöd inom olika områden. De tre viktigaste är nationell vägledning för värdlandsstöd, övningar och nordiskt samarbete. Erfarenheter från det norska arbetet och erfarenheter av övningar beskrivs i bilaga 1.

Under 2013 färdigställde DSB en vägledning för värdlandsstöd, som utarbetats i samarbete med norska sektorsmyndigheter. Vägledningen beskriver värdlandsstöd som koncept och hur processen med att begära internationellt stöd går till. Processen beskrivs genom fyra faser: förfrågan, mottagande, stöd och avslutning. Dessutom beskrivs även roller och ansvarsområden inom respektive fas. Vägledningen syftar till att komplettera sektorsmyndigheternas egna beredskapsplaner och implementeras under 2014. Det är DSB:s förhoppning att det klargörs vilka typer av rättsliga och administrativa undantag som behövs vid införsel av personal och utrustning i en krissituation. DSB arbetar aktivt med att förankra HNS-konceptet och vägledningen inom de norska sektorsmyndigheterna och kommer att genomföra informationsmöten om HNS på nationell och regional nivå. Ytterligare ett viktigt steg i det norska arbetet är att utbilda och träna norska EU-expert i värdlandsstöd och i rollen som HNS-sambandsperson. Från och med 2015 kommer implementeringen av HNS-vägledningen bli föremål för tillsyn.

2.2.5 Finland

Hantering av allvarliga händelser och kriser

På central nivå har inrikesministeriet ansvaret för att begära och ta emot internationellt stöd inom räddningstjänstområdet. Den nationella lagstiftningen (Räddningslagen, 2011) tar hänsyn till EU:s riktlinjer för HNS.

De regionala räddningsområdena är ansvariga för räddningstjänst på kommunal nivå. Räddningsledaren ska komma från det räddningsområde där olyckan eller tillbudet har inträffat, om inte något annat har avtalats. Inrikesministeriets räddningsmyndigheter har mandat att ge order om räddningsverksamheten. Regionala myndigheter (regionförvaltningsverken)

---

⁹ Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Center i Nato

¹⁰ Office for the Coordination of Humanitarian Affairs i FN

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

har ingen operativ roll men stödjer inrikesministeriet, t.ex. med lägesbild. Om myndigheter från flera ansvarsområden deltar i räddningsverksamheten, är räddningsledaren allmän ledare och ansvarig för uppdateringen av lägesbilden och samordningen.

Pågående utvecklingsarbete

Inrikesministeriet har påbörjat arbetet för att redovisa och utveckla HNS-åtgärder på nationell nivå. En nationell HNS-arbetsgrupp bildas under våren 2014 där kommunala räddningsverk och regionala myndigheter ska vara representerade. Gruppens arbete baseras på EU:s riktlinjer för värdlandsstöd och den nya lagstiftningen om EU:s civilskyddsmekanism. En nationell anvisning om HNS ska ges i ett senare skede. Dessutom kommer HNS att vara en komponent under Barents Rescue-övningen i Finland 2015.

Risker identifierade av kommunala räddningsverk ska vara en grund för planeringen av den lokala HNS-beredskapen. En analys av nationella risker genomförs för närvarande inom statsrådet, där säkerhetskommittén koordinerar.

3. Förslag till utveckling av praktiska förutsättningar för stöd inom Norden

Utifrån pågående och planerad utveckling av de nordiska ländernas nationella förmåga att ta emot internationellt stöd, presenteras nedan ett antal förslag på samarbetsområden för att utveckla de praktiska förutsättningarna för stöd mellan de nordiska länderna vid allvarliga händelser och kriser i fredstid.

Enligt uppdragsbeskrivningen ska förslagen täcka förberedande planering, koordinering, transport och logistik, rättsliga och finansiella frågor. Dessa teman återfinns i EU:s riktlinjer för värdlandsstöd, som närmare exemplifierar vad länderna kan förbereda på respektive område. Förslagen nedan är uppdelade efter dessa rubriker, även om flera av dem passar in under flera rubriker.

3.1 Förberedande planering

3.1.1 Nordisk expertgrupp för värdlandsstöd

De nordiska länderna har i varierande grad genomfört åtgärder för att öka sin förmåga vid en händelse där internationell hjälp behövs. Det finns ett stort värde i att utbyta erfarenheter mellan ansvariga myndigheter och ministerier i respektive land om hur implementeringsarbetet genomförs samt stödja den samordnade utvecklingen av förutsättningar för stöd mellan de nordiska länderna. På så sätt kan det arbete som måste ske på nationell nivå och det nordiska utvecklingsarbetet vara ömsesidigt stärkande.

En nordisk expertgrupp för värdlandsstöd på myndighetsnivå kan bl.a. diskutera termer och definitioner i nationell och nordisk kontext, utbyta erfarenheter av implementeringsprocessen i respektive land, samla och utbyta erfarenheter kring värdlandsstöd från övningar och vara pådrivande för arbetet i de olika länderna. Expertgruppen bör bestå av representanter från de myndigheter i respektive land som har huvudansvar för att utveckla förmågan att ta emot internationellt stöd.

3.1.2 Samordnad utveckling av HNS-funktioner

I EU:s riktlinjer för värdlandsstöd rekommenderas att medlemsländerna inrättar en *Host Nation Support cell*, som ska vara den direkta länken mellan den så kallade LEMA (*Local Emergency Management Authority*), d.v.s. den aktör som ansvarar för hanteringen av händelsen, och den inkommande hjälpen. Tre typer av aktiviteter för HNS-cellen föreslås i riktlinjerna:

- Registrering vid ankomstplatsen eller vid ett mottagningscenter (RDC)

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

- Stöd till inkommande team vid deras vistelse i det drabbade landet
- Koordinering och hantering vid LEMA av information från de internationella teamen.

Det är upp till varje land att tolka EU:s definition av en HNS-cell och omsätta den till konkreta funktioner som passar in i respektive nationellt system. Oavsett om "cell" omformuleras till förbindelse- eller sambandspersonal, HNS-funktion eller något annat, bör det vara EU:s definition som är grunden. De nordiska länderna behöver kunna tydliggöra sina tolkningar för varandra för att undvika onödiga missförstånd.

Det krävs särskilda kunskaper vid mottagande av internationellt stöd, vilket inte alla aktörer som kan bli berörda har. Man kan inte förvänta sig att all relevant HNS-kompetens ska finnas på lokal/kommunal nivå, då den främst behövs vid sällan förekommande händelser av komplex karaktär. Sådan särskild kompetens kan t.ex. handla om kunskap om och förståelse för hur det är att arbeta i en internationell miljö med team från flera länder. Detta måste kompletteras med god kunskap om det egna nationella krisberedskapssystemet, EU-kunskap, erfarenhet från samverkan och ledning, viss juridisk kompetens etc.

Av de nordiska länder som analyserat HNS-riktlinjerna har samtliga sett ett behov av att identifiera och utbilda lämplig personal till en HNS-funktion, så kallade sambandspersoner, för att säkerställa att kvalificerad HNS-kompetens kan stödja ansvariga hanterande aktörer vid en händelse som föranleder förfrågningar om internationellt stöd.¹¹ Vad som motsvarar LEMA kommer förvisso att se olika ut mellan olika länder och i vissa fall även för olika händelser. Det kommer också variera på vilken nivå i krisberedskapssystemet som HNS-cellen har sin primära uppgift. Det varierar därmed också huruvida länderna tänker sig att man kommer att utbilda HNS-expert på enbart nationell nivå, eller om HNS-expertis kommer att finnas även t.ex. i varje region.

Samtidigt finns det flera likheter i hur länderna vill utveckla HNS-kompetens. Snarare än att skapa helt nya och unika kategorier för HNS-personal har länderna utgått från befintlig personal, utbildad till exempel inom EU-systemet för internationella insatser, eller inom FN, för att se över hur denna kan vidareutbildas och övas också för HNS-syften. Inget av länderna har ännu en färdig "pool" med HNS-personal, men det finns tankar och planering för hur en sådan kan utvecklas framöver i respektive land.

---

¹¹ Utvecklingen av en sådan funktion är även en rekommendation i den svenska offentliga utredningen om Sveriges förmåga att ta emot internationellt stöd, SOU 2012:29.

Datum
2014-04-15

Diariennr
2014-4934

Med utgångspunkten att behoven är ungefär desamma i respektive land och många av utmaningarna liknar varandra, finns det ett stort värde i att HNS-funktionsexperterna inom Norden har ett utbyte och delar kunskap med varandra. De kommer att möta liknande utmaningar. Dessutom är det sannolikt i första hand just de nordiska länderna som kommer att hjälpa varandra vid en större händelse. Om personalen har liknande utbildning och perspektiv, och kanske t.o.m. har träffats tidigare, kan det underlätta genomförandet av insatser.

Rent konkret finns tillfälle för utpekad personal att träffas i samband med en kommande utbildning för den norska personalen under 2015. Till denna finns det möjligheter att bjuda in även övriga nordiska länder. Det skulle innebära en möjlighet för personal som utbildats i nationell och internationell krishantering att få fördjupad kunskap också om de övriga nordiska ländernas krishanteringsystem och tillgängliga resurser. Framför allt bidrar det till ett nätverk av den nordiska personal som kan fungera som HNS-sambandspersoner, och som sannolikt kommer att vara engagerade vid en stor händelse i någon av länderna.

3.1.3 HNS-aspekter av övningar

Deltagande i internationella övningar, i det egna landet eller i grannländerna, är en förutsättning för att de nordiska krisberedskapsaktörerna ska kunna ge och ta emot stöd över gränserna vid allvarliga händelser eller kriser. Det är viktigt att både operativa och strategiska moment vid mottagandet av internationellt stöd övas på olika sätt framöver för att stärka respektive lands nationella HNS-system och förutsättningarna för det nordiska stödet.

I utredningen om Sveriges förmåga att ta emot internationellt stöd betonas att kunskapen hos ansvariga aktörers på central och regional nivå bör stärkas bland annat med hjälp av övningar. Det lyfts även i regeringens proposition om utvecklingen av samhällets krisberedskap att det är angeläget att centrala, regionala och lokala aktörer inkluderar frågan om eventuellt behov av internationellt stöd i övningar.

I den nordiska samverkansanalysen som DSB ansvarar för är ett av huvudförslagen fördjupad samverkan kring övningar. Eftersom det finns en rad redan planerade övningar under de kommande åren kan ett första steg vara att se över vilka av dessa som kan få en nordisk och HNS-inriktad prägel. Finland och Island kommer redan i maj att vara delaktiga i en *EU Coordination Exercise*, en table top-övning som Röda korset är med och arrangerar, där fokus ligger på att identifiera rättsliga hinder. I övningen *HarbourEx* som planeras 2015 kommer Norge bl.a. att begära stöd med en CBRN-modul för att bistå brandväsendet i hanteringen av en explosion eller brand i en tankanläggning där stora mängder flygbränsle förvaras.

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

MSB undersöker för närvarande förutsättningarna för att göra en EU-ansökan under 2015 till en övning med HNS-fokus. En sådan övning kan i så fall gå av stapeln tidigast 2017. Det pågår även viktig regional övningsverksamhet i gränsområdena, mellan t.ex. Sverige och Norge, som man kan bygga vidare på.

Det finns behov av att på ett mer strukturerat sätt ta tillvara erfarenheter och lärdomar från övningsverksamhet, vilket kan omfatta såväl generella som specifika förmågor (t.ex. inom området värdlandsstöd). I Sverige pågår ett utvecklingsarbete avseende erfarenhetshantering efter övningar och temat kommer att diskuteras på nästa nordiska övningsseminarium inom ramen för Haga. Denna diskussion kan därmed ligga till grund för ett fortsatt arbete på området och hur länderna antingen enskilt, eller gemensamt inom Norden, vidareutvecklar processer för att på ett systematiskt sätt hantera erfarenheter från övningar.

Det fortsatta samarbetet kring HNS och övningar bör ha en tydlig koppling till övningsgruppen inom Haga, som ju ansvarar för att på ett systematiskt sätt skapa förutsättningar för ett nordiskt utbyte av erfarenheter inom övningsplanering, utvärdering och metodikutveckling. Erfarenheter från övningar kommer även att hanteras av HNS-expertgruppen som beskrivs i förslagen ovan.

3.1.4 Samverkan kring risk- och förmågebedömning

På initiativ av de nordiska generaldirektörerna för beredskapsmyndigheterna startade under 2013 ett nordiskt samarbete kring riskanalys och framtidsanalys. Samarbetet ska inte dubblera pågående och avslutade arbeten i de nordiska länderna, men bidra med ett mervärde genom att lägga till en gränsöverskridande dimension och utnyttja expertis inom de nordiska länderna.

Samarbetet bedrivs genom två arbetsgrupper. Den första gruppen arbetar med nationella riskbilder och leds av DSB. Den andra gruppen som leds av MSB arbetar med framtidsanalys och långsiktigt strategisk analys. Samarbetet är inledningsvis inriktat på erfarenhets- och metodutbyte på expertnivå. Med anledning av att EU-kommissionen under 2014 ska utarbeta riktlinjer om innehåll, metod och struktur för bedömningar av riskhanteringsförmåga, kan erfarenheter kring förmågebedömning inom de olika nordiska länderna också komma att diskuteras inom samarbetet. På sikt finns möjligheter att påbörja ett arbete kring hur de nationella riskanalyserna kan användas som utgångspunkt för analys av gränsöverskridande konsekvenser samt för situationer som kräver förfrågan om internationellt stöd.

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

3.2 Koordination

3.2.1 Fördjupat samarbete mellan nordiska tjänstemän i beredskap

En förutsättning för att de nordiska länderna ska kunna samverka snabbt vid en händelse är att det finns tydliga och utarbetade kontaktvägar och möjligheter för att snabbt kunna larma, verifiera och informera varandra. Kontakterna mellan vakthavande/TiB (tjänsteman i beredskap)-funktionerna hos MSB, DSB, Beredskapsstyrelsen och de finländska och isländska motsvarigheterna är idag inte så frekventa och har hittills använts främst vid större händelser. Ett mer systematiskt samarbete mellan dessa myndigheters respektive TiB-funktioner rekommenderas.

I enlighet med beslut i den nordiska GD-kretsen har Norge tidigare tagit fram ett förslag till TiB-rutin för att underlätta nordisk kontakt vid inträffade händelser. Genom att operationalisera samt vidareutveckla denna rutin kan man skapa bättre förutsättningar för att vid en allvarlig händelse i ett av länderna skapa förståelse hos grannländerna för situationen, hur den hanteras genom de resurser som finns tillgängliga samt identifiera risken att situationen utvecklas på ett sådant sätt att en förfrågan om internationellt stöd kan komma att bli aktuell. Genom en närmre operativ kontakt i ett tidigt skede mellan TiB-funktionerna kan man därigenom även ge förutsättningar för grannländerna att i förväg inför en eventuell förfrågan undersöka vilka förstärkningsresurser som finns tillgängliga.

En mer regelbunden vardaglig kontakt mellan TiB-funktionerna kan säkerställa att grannländerna informeras om det generella läget i landet i stort - om det finns förvarningar för en viss typ av utveckling gällande t.ex. naturolyckor eller om ett land står inför en tillfällig period av ökad sårbarhet, exempelvis på grund av en övning som tar mycket resurser i anspråk.

Nedan följer ett antal förslag på hur kontakterna mellan TiB-funktionerna vid de aktuella myndigheterna kan öka, för att säkerställa att information och lägesbilder kan utbytas på ett naturligt sätt. Först och främst ska den nordiska TiB-rutinen med kontaktvägar operationaliseras. Varje land behöver identifiera vilken TiB-funktion i det egna nationella systemet som ska vara kontaktpunkt i det nordiska nätverket. Kontaktlistan bör innehålla telefonnummer och helst även e-post med passning 24/7, till samtliga nordiska länder. Varje lands tekniska förutsättningar för kommunikation mellan TiB-funktionerna samt för eventuella samverkanskonferenser ska tydliggöras. Rutinen behöver även redogöra för hur kontakter tas vid större händelser. Vid en större händelse är det rimligt att en initial kontakt redan i inledningsskedet tas via e-post för att informera om inträffad händelse och om den initiala bedömningen av konsekvenser som det drabbade landet gör. Textmeddelande som t.ex. just e-post kan vara att föredra vid en initial kontakt, för att anmäla att ett land uppmärksammat och följer en händelse. I detta sammanhang är inte EU:s

Datum	Diariernr
2014-04-15	2014-4934

kommunikationssystem *Common Emergency Communication and Information System*, CECIS, eller Virtual OSOCC primära verktyg för informationsdelning, då CECIS inte går att nå utanför arbetsplatsen. Vid händelser är det tänkbart att initial kontakt tas bilateralt mellan länder, i ett tidigt skede, för utbyte av information. Det skulle i så fall kunna ske hemifrån och eventuellt utan att gemenskapsmekanismen aktiverat en händelse i CECIS.

För att säkerställa fungerande och uppljade kontaktvägar rekommenderas att det kontinuerligt utförs förbindelseprov via e-post och/eller telefon. Ett förslag är även att genomföra enklare metodövningar för att säkerställa att kontakterna vid inträffade händelser går smidigt.

TiB-funktionerna kan även identifiera behov av nordiska samverkanskonferenser och se till att rätt nationella funktioner kommer i kontakt med varandra för att säkerställa genomförandet. Detta kan vara i situationer när det behövs en gemensam skeendetolkning, en samlad nordisk lägesbild, identifiering av hjälp- och åtgärdsbehov, behov av samverkan mellan aktörer, informationssamordning och kriskommunikation, beslut om inriktning av prioritering av resurser eller samordning mellan nationella och internationella resurser.

En viktig del i ett TiB-nätverk kan även vara att säkerställa att deltagarna får fördjupad kunskap om de nordiska ländernas respektive krishanteringssystem och ökad förståelse för sammanhang och behov vid en inträffad händelse. En åtgärd för att säkerställa detta kan vara växeljänstgöring vid andra nordiska länders myndigheter. Detta underlättar kontakt vid inträffade händelser och är en god förberedelse om det skulle uppkomma behov av att tillföra samverkanspersoner till ett land för att säkerställa informationsutbytet vid en händelse.

3.2.2 Samarbete kring lägesbilder

Förmågan att efterfråga, ta emot, skapa och dela information i form av lägesbilder är en central del i den operativa hanteringen av allvarliga händelser på nationell nivå. Informationsutbyte och delgivning av lägesbilder över gränserna vid inträffade händelser är en viktig komponent för att öka möjligheterna till förberedelse inför ett eventuellt behov av internationellt stöd. Vid en nära kontakt mellan TiB-funktioner i enlighet med förslaget ovan finns det en naturlig kanal att fortsätta dela lägesbilder över inträffade händelser.

Lägesbilder stöttar berörda aktörer att fatta beslut genom att t.ex. beskriva situationen, möjliga samhällskonsekvenser, vidtagna och planerade åtgärder, vilka resurser som finns tillgängliga för att hantera händelser, samt eventuellt även ge rekommendationer för fortsatt hantering. I en nordisk kontext innebär ett utökat lägesbildsutbyte att grannländerna får kunskap och större förståelse för konsekvenserna av händelseutvecklingen och den nationella hanteringen av händelsen, och därmed får förutsättningar att snabbare kunna bistå det drabbade landet med resurser vid behov. Vid händelser som drabbat eller kan

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

drabba flera av länderna (t.ex. väderrelaterade händelser) kan det även uppstå behov av att skapa samlade gränsöverskridande lägesbilder.

Därför föreslås att de nordiska länderna vidareutvecklar samarbetet kring samlade lägesbilder. Det föreslås att TiB-nätverket som etableras även driver lägesbildssamarbetet.

För att kunna göra detta behövs först ett visst gemensamt konceptuellt arbete, för att tydliggöra vad lägesbilder innebär i de olika länderna och vilket syfte de fyller, och utifrån detta fastställa vad som kan delas och hur samarbetet kan utvecklas. Det är viktigt att utgå från det arbete som redan görs, t.ex. för att tillgängliggöra relevant kartinformation. På svensk sida har MSB de senaste åren arbetat aktivt med att tillgängliggöra en kartbaserad lägesbild, kompletterad med detaljerade händelsespecifika data, via beslutsstödsystemet RIB till det webbaserade krisinformationssystemet WIS. Via avtal mellan de nordiska kartverken kan digitala kartbilder över båda sidor ett gränsområde nås genom systemet, vilket ger ett användbart beslutsunderlag för blåljusmyndigheter.

Begreppet lägesbild kan tolkas olika och begreppsanvändningen kan se olika ut mellan länderna. Erfarenheter från Barents Rescue-övningarna visar t.ex. att länder använder begrepp som lägesbild och lägesuppfattning på olika sätt. Även om några av länderna sannolikt inte har problem med att delge t.ex. sektorsövergripande lägesbilder behöver TiB-nätverket undersöka vilka förutsättningar och eventuella hinder varje land har när det gäller att dela lägesbilder. Den funktion som ansvarar för den samlade nationella lägesbilden ligger på olika nivåer i de nordiska länderna (myndighets-, departements- och statsrådsberedningsnivå). Länderna har även olika tekniska system och behöver diskutera vilka tekniska metoder som ska användas för att dela eller skapa lägesbilder över gränserna. Det kan t.ex. vara att rekommendera att i vissa situationer använda mer praktiska metoder som möten över videolänk eller telefon istället för att dela skriftliga lägesbilder om detta av någon anledning kan vara känsligt. Nordiska samverkanskonferenser blir sannolikt ett viktigt verktyg i denna process, där man i praktiken skulle kunna genomföra särskilda lägesbildskonferenser.

Sektorsövergripande analyser som belyser beroenden i och konsekvenser för samhällsviktig verksamhet är en integrerad del i MSB:s lägesbildsarbete. På sikt kan man kanske även inkludera arbetet med konsekvensanalyser i det nordiska lägesbildssamarbetet.

3.3 Logistik

3.3.1 Samordning av kartläggningar av Point of Entry

EU:s riktlinjer för värdlandsstöd rekommenderar att de deltagande staterna på förhand identifierar *Points of Entry* (POE) för inkommande hjälp. Sådana POE

Datum	Diariernr
2014-04-15	2014-4934

kan vara gränsövergångar via väg eller järnväg, hamnar eller flygplatser. Vid POE bör det finnas kapacitet att ta emot inkommande hjälp, gärna genom att inkommande personal möts av en sambandsperson (*HNS liaison*) som kan ge relevant information och övergripande uppgifter för teamen.

I den svenska offentliga utredningen om Sveriges förmåga att ta emot internationellt stöd föreslogs att berörda aktörer skulle se över om det var genomförbart att ta fram listor på lämpliga POE:s. Hittills har frågan inte hanterats så konkret av krisberedskapsmyndigheterna i något av de nordiska länderna. Däremot finns det befintliga samarbeten att ta i beaktande, t.ex. i det Internationella Hälsoreglementet (IHR) där det finns ett antal karantänflygplatser och hamnar som redan nu är kommunicerade internationellt.

Det finns en risk för att stora kartläggningar kan bli oanvända och alltför komplexa. Samtidigt är frågor om gränsövergångar högst relevanta. Så snart arbetet gått framåt i respektive land, finns det därför anledning att stämma av resultaten mellan de nordiska länderna. Därtill kan det finnas anledning att, tillsammans med relevanta myndigheter, se över så att POE vid gränsövergångar på land samordnas eller till och med ensas så att det finns ett antal primära nordiska gränsövergångar. På så sätt kan, om så är lämpligt, förberedelserna vid respektive gränsövergång samordnas. Det skapar också förutsägbarhet för stödet mellan de nordiska länderna.

3.3.2 Utveckling av sambandsfrågor/kommunikation

Enligt EU:s riktlinjer ska värdlandet underlätta användandet av telekommunikation samt möjliggöra nödvändiga åtgärder för att upprätthålla kommunikation med och inom platserna där den internationella hjälpen befinner sig. Värdlandet ska även tillhandahålla radiofrekvenser, senast när den internationella hjälpen anländer till landet.

Det pågår för närvarande ett utvecklingsarbete för att möjliggöra gränsöverskridande kommunikation inom Norden. De nordiska länderna använder samma nätverk (Tetra) för sina nationella kommunikationssystem för samverkan och ledning, vilket möjliggör utveckling av gränsöverskridande kommunikation. Inledningsvis fokuseras utvecklingsarbetet på gränsöverskridande kommunikation på norska Nödnett och svenska Rakel. Avtal har ingåtts med systemleverantörerna för Rakel respektive Nödnett om att utveckla lösningar som möjliggör att norska krishanteringsaktörer ska kunna använda sina radioterminaler i Sverige och vice versa. Dessa grupper ska även kunna prata sinsemellan. Det pågående projektet avslutas 2015 med en gränsöverskridande övning under 2016. Projektet kommer därefter även att överlämna sina resultat till EU-projektet ISITEP.

Det norsk-svenska samarbetet vill också bana vägen för att även andra användare av nordiska Tetra-system ska kunna kommunicera och samverka mer effektivt över landsgränserna. Mellan Rakel och det danska systemet Sine,

Datum
2014-04-15

Diariennr
2014-4934

mellan Rakel och Nödnett och mellan Rakel och det finska systemet Virve sker redan idag samverkan, men med andra lösningar för kommunikation mellan blåljusaktörerna. Dessa lösningar används vid planerade eller långvariga händelser, men med en begränsad kvalitet, räckvidd och kapacitet och funktionalitet. En full ISI (Inter System Interface)-lösning med tillhörande metoder för samverkan kommer på sikt ge en robust och gränslös kommunikation vid hantering av allvarliga händelser och kriser i hela Norden.

Utvecklingsarbetet, vilket nämns även i den nordiska samverkansanalysen, innebär att länderna framöver kommer skapa gemensamma talgrupper med deltagare från flera länder, genomförandet av en-till-en samtal över nationella gränser, autentiserings- och krypteringsmöjligheter samt utgående samtal via telefontätverk oavsett land. Resultaten kommer i allra högsta grad utgöra viktiga förutsättningar för att samarbete mellan de nordiska länderna vid allvarliga händelser ska ske snabbt, effektivt och ändamålsenligt.

En annan typ av kommunikation är den som riktas till allmänheten. Denna aspekt uppmärksammas inte i EU:s riktlinjer för värdlandsstöd. I dagsläget pågår emellertid utveckling i samarbetet mellan de nordiska ländernas krisportaler, vilket redovisas närmare i den nordiska samverkansanalysen. Samarbete inom frågor som rör kriskommunikation till allmänheten är i förlängningen en naturlig komponent för nordisk operativ samverkan som kan kopplas närmre till samarbete och utbyte kring lägesbilder.

3.4 Rättsliga och finansiella frågor

Nedan presenteras ett förslag som är kopplat till rättsliga förutsättningar. Vad gäller finansiella frågor konstaterar de nordiska länderna att eventuella hinder framförallt behöver utredas och hanteras på nationell nivå. Det finns således inga särskilda förslag på detta område i det nordiska samarbetet i nuläget. Däremot kan det vara av värde för länderna att utbyta information om hur man resonerar kring och löser finansieringsfrågorna i respektive land.

3.4.1 Översyn av ramverk för samhällsskydd och beredskap

I den svenska offentliga utredningen konstaterades att de flesta situationer som anknyter till HNS-frågan kan hanteras ur rättslig synvinkel. Den största utmaningen tycks snarast vara att det är svårt för berörda aktörer att skapa sig en bild av vilka rättsliga arrangemang som är mest användbara i en specifik situation. Samtidigt tittade utredningen inte på alla tänkbara berörda områden. Exempelvis analyserades det arbetsrättsliga området inte närmare, men kan ändå antas ha bäring på frågan om effektivt mottagande av internationellt stöd.

I EU-projektet Cross Border som nämnts tidigare, gjordes en omfattande analys av avtal relaterade till gränsöverskridande räddningstjänst som

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

involverar minst ett nordiskt land. Man konstaterade i projektet att floran av avtal är väldigt stor, och att det finns avtal och överenskommelser på alla nivåer (lokal, regional, nationell) mellan länderna. Analysen i Cross Border kom samtidigt fram till att de avtal som analyserats hade vissa viktiga begränsningar. De behov som projektet identifierade var bl.a. stärkt avtalsrättslig grund för att ge och ta emot stöd i situationer som inte utgör räddningstjänst, inklusive etablering av värdlandsstöd och andra förutsättningar för gränsöverskridande samarbete med Nordredavtalet som förebild, och skapande av juridiska förutsättningar för förpositionering av resurser vid stora planerade händelser. Situationer där det i dagsläget eventuellt inte finns avtalsmässiga förutsättningar för att begära hjälp från grannländerna kan vara kriser som berör flera sektorer och inte i sin helhet betraktas som räddningstjänst. Det kan också handla om efterverkningar av större händelser där räddningstjänstskedet avslutats, såsom var fallet efter stormen Gudrun. Danmarks förberedelser inför ett stort planerat evenemang, nämligen COP 15, bekräftade även att det inte finns avtalsmässigt stöd för så kallad *pre-deployment*, förpositionering av resurser.

Nära samarbete och etablerande av juridiska förutsättningar och rutiner för ett effektivt och rättssäkert stöd inom den nordiska kretsen är även fortsättningsvis en viktig fråga. Det vidgade tillämpningsområdet för EU:s civilskyddsmekanism föranleder ingen annan bedömning av behoven.

Nordreds kontaktgrupp har, med utgångspunkt i Hagadeklarationen, sett över Nordredavtalet och behovet av att revidera detta. Slutsatsen av det arbetet var att avtalet inte bör revideras. Ett förslag är emellertid att de nordiska parterna återupptar diskussionerna kring behov och utformning av ett breddat avtalsunderlag, vid sidan av, men med hänsyn tagen till Nordred, för det bredare samhällsskydd- och beredskapsområdet i enlighet med de slutsatser som drogs i EU-projektet Cross border.

Bilaga 1: Nationella och internationella erfarenheter

Arbetet har tagit sin utgångspunkt i nationella och internationella erfarenheter. Vid de diskussioner som förts mellan länderna har man lyft de erfarenheter från övningar och faktiska händelser som ansetts som relevanta. Nedan följer ett antal exempel av det länderna lyft fram. Länderna har i främsta hand erfarenhet av HNS genom övningar snarare än verkliga händelser. Det är viktigt att notera att detta kapitel inte är en heltäckande analys, utan består av exempel från situationer där viktiga lärdomar dragits.

Vid branden i Froland, Norge, 2008 stod franska brandhelikoptrar i beredskap för att bistå Norge, men branden kunde i slutändan lösas av den norska personalen på plats.

I september 2013 övade Norge HNS under Barents Rescue-övningen. Erfarenheterna från övningen ställdes samman i ett eget kapitel i utvärderingsrapporten och bidrog också till att den norska vägledningen för HNS kunde färdigställas. Tre överordnade lärdomar kan lyftas fram. För det första blev det tydligt hur värdefullt det är att ha en HNS-sambandsperson som länk mellan inkommande personal och nationella myndigheter, och som är bekant med såväl internationella insatser som det nationella krishanteringssystemet. Det var en rekommendation att använda EU-expertter som sambandspersoner vilka också bör utbildas i HNS-rollen. Den andra lärdomen var att HNS-konceptet behöver bli bättre känt inför situationer med mottagande av internationellt stöd. Detta kan göras genom att informera om HNS och göra vägledningen bättre känd i regionerna och i relevanta sektorsmyndigheter. Den tredje lärdomen var att det behövs bättre beskrivningar och anvisningar för hur man sätter upp ett *Reception and Departure Centre*.

DSB kommer använda erfarenheterna från Barents Rescue till att vidareutveckla HNS i Norge och kommer därför bl.a. att testa vägledningen för värdlandsstöd vid övningen Harbourex 2015. Övningen omfattar en rad norska sektorsmyndigheter, vilket gör den särskilt lämplig för att testa dessa frågor på. HNS kommer att övas vid nästa Barents Rescue i Finland 2015.

Danmark drog sina första erfarenheter från HNS vid planeringen och genomförandet av COP15, där en USAR- och en CBRN-enhet deltog från svensk sida. Enheterna emottogs av sambandspersonal vid gränsen och överlämnades igen av sambandspersonalen efter COP15. Under hela insatsperioden stöttades teamen av sambandspersonal som bistod med allt från boende, utspisning, kommunikation och mindre materielunderhåll. Den huvudsakliga lärdomen som drogs var att Nordred-avtalet inte kunde användas för "pre-deploying", vilket bl.a. innebar att det inte fanns något rättsligt skydd till hjälpteamen eller ramverk för finansiering på plats. Av erfarenheten kan man därmed dra slutsatsen att man i ett gemensamt nordiskt perspektiv bör arbeta med att

Datum
2014-04-15

Diariennr
2014-4934

säkerställa avtalsunderlaget för pre-deployering av resurser (se förslaget i avsnitt 3.4.1.)

När HNS testades vid övningen Triplex 2013 drog Danmark erfarenheterna att:

- De nya *Standard Operating Procedures* var användbara
- Övning behövs av hur man begär stöd i CECIS
- Det är viktigt att informera via CECIS när man ber om stöd genom andra kanaler.
- Det fanns behov av att förbättra beskrivningen av kriterier för etablering av "*Reception and Departure Centre*"
- Internationellt utbildad personal är inte vana vid att få hjälp av sambandspersonal.
- Ersättning för eventuella skador hos internationell hjälppersonal täcks inte via EU:s civilskyddsmekanism. Däremot regleras ersättning för person- och materielskador på det hjälpande landets hjälpstyrkor i Nordred-avtalets artikel 5.2. De nordiska länderna bör kanske därmed föra fram denna fråga inom EU.

BRS önskar även skattebefrielse för internationell biståndspersonal som uppehåller sig i Danmark mer än sex månader.

I Sverige är det framförallt vid övningar som man dragit erfarenheter kring värdlandsstöd, inte minst vid regionala och gränsövningar, som t.ex. den regionala kärnenergiberedskapsövningen Havsörn i Uppsala län. Det har genomförts stora samövningar över den norsk-svenska gränsen 2007, 2010 och 2013 och det genomförs regelbundet övningar som involverar gränsräddningsråden mellan Sverige och Norge.

Viktiga erfarenheter kan också dras i samband med de nordiska myndigheternas hjälpinsatser vid katastrofer inom och utom EU. Sammanfattningsvis kan man konstatera att utmaningar som ofta möter internationella hjälpteam är inom koordinering, kommunikation, uthållighet samt brist på kunskap om och olika förväntningar på hjälpande aktörer. Internationella hjälpteam saknar ofta kunskap om den kontext, t.ex. den nationella strukturen för krishantering, som de förväntas verka i. De blir därför mycket beroende av LEMA (*Local Emergency Management Authority*). I de fall som det finns en fungerande LEMA även efter katastrofen så underordnar sig den internationella hjälpen den. Detta kan då innebära ansevärd utmaningar beroende på hur drabbad själva LEMA är av händelsen samt hur väl dimensionerad den är för att hantera katastrofen. Det finns all anledning att i mer detalj analysera vilka erfarenheter från internationella insatser som de nordiska länderna kan dra nytta av i utvecklingen av sin egen förmåga att ta emot stöd.

Bilaga 2: Nordiska samarbetsprojekt och avtal med inriktning på beredskap

I detta avsnitt listas ett antal befintliga samarbeten och avtal där de nordiska länderna reglerar och samverkar kring frågan om hur de kan hjälpa varandra vid stora händelser. Listan är inte uttömmande men ger en initial bild av hur den nordiska samverkan om beredskap ser ut inom ett antal sektorer.

Nordred

Nordred är ett nordiskt samarbete inom räddningstjänsten. Syftet med Nordred är att på olika sätt främja samverkan inom räddningstjänsten mellan medlemsländerna, både vad gäller samarbete för att utveckla räddningstjänsten men också en operativ samverkan i akuta räddningssituationer. Som grund för samarbetet finns ett särskilt ramavtal. Avtalet trädde första gången i kraft den 9 augusti 1989 mellan Danmark och Norge. Finland och Sverige anslöt sig 1992 och Island år 2001. Avtalet handlar om ett samarbete över landsgränserna med hänsyn till olyckstillfällen eller vid risk för detta, för att förhindra eller begränsa skador på människor, egendom eller miljön.

Genom avtalet förpliktar sig de nordiska länderna till att i samband med en olycka eller vid överhängande risk för en sådan, i möjlig omfattning hjälpa, med hänsyn till de i avtalet fastställda bestämmelserna.

Avtalet innehåller bestämmelser som reglerar en rad förhållanden i samband med biståndsbidrag över landsgränserna, t.ex. ledningsansvar, eliminering av import- och exporthinder, tillåtelse att använda räddningsmateriel och ersättningsansvar.

NordBER

Inom elberedskapen finns det nordiska elberedskapsavtalet, som baseras på ett LoI, Letter of Intent. NordBER har två övergripande målsättningar:

1. Löpande informations- och erfarenhetsutbyte mellan parterna kring relevanta frågor inom elsektorns beredskap. Detta görs genom konkreta uppgifter och teman.
2. Beredskapsplanläggning för den samlade nordiska elsektorn, som tillägg till de nationella beredskaperna och som utveckling av samarbetet kring drift och driftplanläggning.

I NordBER ingår stamnätsoperatörerna i samtliga nordiska länder samt Energimyndigheten och dess nordiska motsvarigheter. Samarbetet ska

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

inkludera beredskapsplanering och krishantering för hela det nordiska elsystemet. Syftet är att utveckla en beredskapsplanläggning för det samlade nordiska elförsörjningssystemet utan hänsyn tagen till de nationella geografiska gränserna, men samtidigt med hänsyn till att systemet - också vad gäller beredskap - på nationell nivå hanteras av flera operatörer och regleras av flera el- och energimyndigheter. Detta innebär dels ett behov av koordinering, dels möjligheter för ett bättre nyttjande av operatörernas erfarenheter och kapaciteter. Syftet är också att vidareutveckla möjligheterna att sända och ta emot bistånd vid reparationsarbeten och att därigenom uppnå en bättre beredskap och ett bättre resursutnyttjande.

Nordhels och Svalbardgruppen

Inom ramen för det nordiska hälsoberedskapssamarbetet, Nordhels, diskuterar de nordiska nationella hälsomyndigheterna gemensamma beredskapsutmaningar. Länderna möts på årlig basis i Svalbardgruppen. Samarbetsprojekt pågår inom olika områden, och bl.a. har samarbete inom luftburen ambulansvård diskuterats, vilket är intressant att notera med tanke på att ett av förslagen i den nordiska samverkansanalysen gäller utvecklingen av en gemensam nordisk modul. Ett av förslagen till gemensam nordisk modul som ska diskuteras vidare inom Haga-samarbetet och som troligen ska utredas vidare är gemensam modul inom flygmedicinsk evakuering.

Avtal inom det maritima området

Det finns en mångfald internationella, multilaterala, avtal och överenskommelser, i syfte att underlätta bekämpning av utsläpp och ge ömsesidig hjälp och bistånd vid livräddning till sjöss. När det gäller miljöräddning till havs är internationell samverkan ofta helt nödvändig för att kunna hantera större utsläpp. Det finns ett antal internationella avtal och samarbeten som reglerar hur länderna i Norden och övriga berörda länder kan samverka för att gemensamt hantera utsläpp i vattnet. Bland de viktigare finns Köpenhamnsavtalet, Helsingforskommissionen (HELCOM) för Östersjön och Bonnavalet för Nordsjön. Inom dessa ramar regleras resurshantering, kommunikation, kostnader, rollfördelning och liknande. Till detta finns en relativt stor bank av erfarenheter från såväl skarpa insatser som återkommande övningar.

Nordiskt avtal i samband med radiologiska olyckor

Det finns ett nordiskt avtal om assistans vid kärntekniska olyckor eller andra stora RN-händelser som tecknades 1963 mellan de nordiska länderna: *Nordic*

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

Mutual Emergency Assistance Agreement in Connection with Radiation Accidents. Det finns även bilaterala avtal för hjälp mellan de nordiska grannländerna. Vid en stor kärnteknisk olycka i Sverige kan det exempelvis uppstå ett stort behov av att erhålla resurser och expertstöd för strålningsmätning.

Nordisk samverkan är väl utvecklad och länderna har god kännedom om varandras förmågor och organisation. Larmvägar finns också etablerade inom Norden och Europa för denna typ av händelser. Larmkedjan i Norden övas regelbundet, t.ex. genom de gemensamma NEPEX-övningarna (*Nordic Emergency Preparedness*). 2013 genomfördes även en nordisk-baltisk övning med cirka 100 myndigheter från samtliga länder i Norden och Baltikum där scenariot var en kärnteknisk olycka i Finland.

SSM bjuder regelbundet in expertteam från de nordiska länderna att delta i större svenska mätövningar. Senast detta skedde var i övningen REFOX under hösten 2012.

Samverkan mellan polismyndigheterna

Inom det nordiska polissamarbetet pågår ett projektarbete av en nordisk beredskapsplan som ska beredas och fastställas av de nordiska rikspolis- cheferna i augusti 2014. Grunderna i denna är en larmplan, ett s.k. nationskort med fakta och resursförteckning över specialistfunktioner, kontaktpunkter, scenariokort med typhändelser, samt en samverkansplan kring hur mottagande av stöd över gränserna ska gå till.

Även om det inte är tillåtet att utöva polisverksamhet i ett annat land är det möjligt att under vissa förhållanden fortsätta förföljning över gränsen. På lokal nivå förekommer också lokala gränsnära projekt om bl.a. sampatrullering. Det finns även gränsnära samverkan inom t.ex. fjällräddningen. För närvarande pågår ett projekt som har arbetsnamnet Nordisk samverkan vid eftersök av försvunna personer. Inom det nordiska polissamarbetet pågår även ett projekt att kunna samutnyttja bombhundar därtill pågår ett nordiskt samarbete att begränsa de illegala gränsöverskridande avfallstransporterna.

Genom Atlasprojektet sker samverkan och samövning mellan antiterrorismstyrkor, vilket innebär att de nordiska länderna kan stödja varandra, om vår förmåga efter en händelse inte räcker till.

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

Samverkan mellan de nordiska försvarsmakterna

En nordisk solidaritetsförklaring från juni 2009 slår fast att det är naturligt för de nordiska länderna att samarbeta för att möta utrikes- och säkerhetspolitiska utmaningar i en anda av solidaritet. De nordiska utrikesministrarna enades 2011 om en förstärkt solidaritetsförklaring där de fem länderna säger att i det fall ett nordiskt land skulle drabbas av en kris eller ett angrepp, kommer övriga länder bistå med relevanta medel.

Under 2009 inrättades Nordefco, *Nordic Defence Cooperation*, för att fördjupa det nordiska försvarssamarbetet. Samarbetet omfattar hela bredden av Försvarsmaktens verksamhet, t.ex. logistik och underhåll, utbildning och övning, operativ verksamhet, internationella insatser och materiel. Syftet med det nordiska försvarssamarbetet är att stärka parternas nationella försvar, undersöka gemensamma synergieffekter och finna effektiva gemensamma lösningar. Genom nordiskt samarbete finns möjligheter till ökad försvarsförmåga, ökad uthållighet och minskade kostnader och Nordefco utgör forumet för detta område.

Den svenska Försvarsmakten har ett nationellt HNS-koncept sedan 2011 och använder detta vid övningar och insatser, både som givande och mottagande part. För värdlandsstödsfrågor i den nordiska kontexten är Nordefco ramverket.

Nordisk trafiksamverkan inom krisberedskapen

Det finns en väl utarbetad krisberedskapssamverkan mellan de statliga vägmyndigheterna inom väg och järnväg i Sverige och Norge. Ett konkret exemplet är övningar som genomförs regelbundet under arbetsnamnet *Bordercrossing*. Övningsomfattningen har under senare år utökats och även järnväg är nu inkluderad i övningsverksamheten. Trafikverket får under 2013-15 stöd i form av medel ur anslag 2:4 Krisberedskap för att utveckla, öva och etablera övningsformen. Förutom detta har Trafikverket och krisberedskapsplanerare vid norska väg- och järnvägsmyndigheterna regelbundna kontakter och gemensamma aktiviteter.

Samverkansområde transporter har tagit initiativet till en nordisk trafiksamverkan inom krisberedskapen som ska genomföras i november 2014. Den nordiska konferensen syftar till att skapa en bred samverkan inom nordiska transportsektorn gällande krisberedskap och krishantering samt värdlandsstöd. Samtliga trafikslag är representerade. Målet är att öka kunskapen om de nordiska trafikmyndigheternas roller, ansvar, arbetssätt och resurser inom krisberedskapen samt att etablera kontakter och nätverk för att

Datum
2014-04-15

Diariernr
2014-4934

underlätta samverkan vid allvarliga händelser och kriser. Vid detta första möte har deltagarländerna begränsats till Norge, Sverige, Danmark och Finland.

Nordiskt nationellt CERT-kommunikationsnätverk

Med anledning av regeringens bemyndigande att få förhandla och ingå ett avtal avseende etablering och drift av ett nordiskt kommunikationsnätverk med behöriga myndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge (Fö2012/1751/SSK, 2012-10-25) har MSB har förhandlat och den 29 maj 2013 för Sveriges räkning undertecknat ett *Memorandum of Understanding between the Nordic countries on the supervision and development of the National CERT Cooperation*. Det MoU som ingåtts utgör grunden för förvaltning och utveckling av samarbetet mellan de nordiska nationella CERT-funktionerna, inklusive kommunikationsnätverket för informationsdelning.¹²

Med stöd av det CERT-MoU som har slutits har de nordiska länderna sedan oktober 2013 etablerat ett gemensamt kommunikationsnätverk för säker informationsdelning mellan de nationella CERT-organisationerna. De har även inrättat en permanent CERT-samarbetsgrupp (*Nordic CERT Cooperation-Steering Group, NCC-SG*), vars syfte är att utgöra styrgrupp för förvaltning och informationsdelning i det nordiska kommunikationsnätverket.

Norskt-svenskt vädersamarbete

I mars 2014 startade svenska SMHI och norska Meteorologiska Institutet ett produktionssamarbete. Samarbetet innebär att instituten tillsammans utvecklar en modell för väderprognoser som ska användas för prognosproduktion och finansierar ett ökande behov av resurskrävande prognosberäkningar för Norden. Genom samarbetet kommer berörda aktörer få ännu bättre bedömningar om lokala effekter av extrema vädersituationer. Samarbetet stärker även beredskapen vid en krissituation eftersom instituten kan vara back-up för varandra.

---

¹² Avtalet och det kommande informationsutbytet utgår från The General Security Agreement on the Mutual Protection and Exchange of Classified Information mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, som skrevs under i Oslo i maj 2010.

Datum
2014-04-15

Diariennr
2014-4934

Nordisk nätverksgrupp för geografisk information i krishantering

Det övergripande syftet med den nordiska nätverksgruppen för geografisk information i krishantering är att öka användandet av GIS inom civilskydd och beredskapsplanering i de nordiska länderna. Samarbetet syftar till att utbyta information om vad som sker inom området samhällsskydd och beredskap i de nordiska länderna kopplat till geografisk information. Gruppen arbetar med att underlätta både delning av geografisk information och delning av information över gränserna. Gruppen ska skapa forum för informationsspridning och kunskapsöverföring och verka för att området uppmärksammas och öka förståelsen för geografisk information inom krisberedskapsområdet.

I nätverksgruppen, som bildades för 10 år sedan, ingår de nordiska kartverken, beredskapsmyndigheterna och de centrala polismyndigheterna. Nätverksgruppen träffas två gånger per år med roterande värdskap med årlig rapportering till nordiska kartverkscheferna.

Gränsräddningsråd

Samarbete inom samhällsskydd och beredskap över nationsgränser inom en region kan ske genom gränsräddningsråd. Det finns för närvarande tre gränsräddningsråd där svenska och norska aktörer har samlats. Gränsräddningsrådets arbete syftar till att skapa goda förutsättningar för ett effektivt gemensamt nyttjande av resurser, materiel och personal över gränserna för att skapa en god förmåga i förberedelser och hanteringen av olyckor och kriser.

Värmlands och Dalarnas län i Sverige och Hedmark i Norge samarbetar i ett gränsräddningsråd med deltagare från landstingen i Dalarna och Värmland liksom räddningstjänst, sjukvård, polis och larmcentraler från både Sverige och Norge samt norska Sivilförsvaret. Gränsräddningsrådet Västra Götaland och Østfold leds av Länsstyrelsen i Västra Götaland och fylkesmännen på den norska sidan, där även blåljusaktörerna och Länsstyrelsen i Värmland deltar. I gränsräddningsrådet Mittskandinavien deltar Länsstyrelsen och Polismyndigheten i Jämtland, SOS Alarm Östersund, Jämtlands räddningstjänstförbund, Åre kommun och Härjedalens kommun samt fylkesmännen, räddningstjänst, ett antal sjukhus och kommuner på den norska sidan.